

Česká republika

70. Výbor na svém 573. a 574. zasedání 8. srpna 2002 (viz CEDAW/C/SR.573 a 574) posoudil druhou pravidelnou zprávu České republiky (CEDAW/C/CZE/2).
- (a) *Úvod smluvní strany*
71. Zástupce České republiky uvedl druhou pravidelnou zprávu konstatováním, že jeho země prochází obdobím hospodářské a společenské transformace, ale že v posledních čtyřech letech bylo dosaženo značného pokroku v oblastech, jichž se Úmluva týká. Důraz byl kladen na vytváření a posilování právních a institucionálních rámců pro prosazování lidských práv a dosažení rovnosti mezi ženami a muži.
72. Odpovědnost za koordinaci vládní politiky týkající se žen připadla Ministerstvu práce a sociálních věcí, které v roce 1998 vypracovalo národní akční plán pro posílení rovnosti mezi muži a ženami. Plán je založen na závěrečných poznámkách přijatých Výborem pro odstranění diskriminace žen k předchozí zprávě předložené Českou republikou. Plán se stal základem vládního dokumentu Priority a postupy při prosazování rovnosti mužů a žen, který se každoročně upravuje a aktualizuje. Všechna ministerstva měla do konce roku 2001 stanovit podobné oborové priority a postupy a určit v rámci svého resortu osoby pověřené problematikou rovných příležitostí. V březnu 2002 přijala vláda Národní plán zaměstnanosti obsahující politická opatření k zajištění rovných příležitostí v oblasti zaměstnání.
73. Co se týče ochrany lidských práv žen, ustavila vláda v roce 1998 jako svůj poradní orgán Radu pro lidská práva s pracovním výborem pro odstranění všech forem diskriminace žen, jejímiž členy jsou jak vládní úředníci, tak zástupci nevládních organizací. V roce 2000 byl zřízen úřad Veřejného ochránce práv a v roce 2001 poradní orgán vlády Rada pro rovné příležitosti žen a mužů. Cílem Rady je posilovat institucionální podporu při aplikaci metody gender mainstreamingu a při snaze o dosažení genderové rovnosti. V letech 2002 a 2003 bude Ministerstvo práce a sociálních věcí provádět projekt k vyhodnocení a přestavbě stávajících institucionálních mechanismů k posílení rovnosti mužů a žen.
74. Zástupce uvedl, že volby do Poslanecké sněmovny v červnu 2002 byly příležitostí pro posílení zastoupení žen v politickém životě a že ženy získaly 17% křesel ve sněmovně, tedy o čtyři více než v předcházejícím období, a dvě ministerská křesla. Ačkoliv ženy řídí řadu státních institucí, jako Nejvyšší soud, Nejvyšší státní zastupitelství, Český statistický úřad, Státní úřad pro jadernou bezpečnost a Českou akademii věd, zůstává počet žen na pozicích s rozhodovací pravomocí nedostatečný.

75. I v právním řádu došlo k řadě zlepšení ohledně práv žen. V květnu 2001 vstoupil v České republice v platnost Opční protokol k Úmluvě. Zásada rovnosti pohlaví byla do právního řádu zavedena změnou zákonů, včetně zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a zákonů o platech a mzdách. Změna občanského soudního řádu, jež přesunula důkazní břemeno ze žalobce na žalovaného, zlepšila postavení žalobce v soudních řízeních týkajících se diskriminace na základě pohlaví. Odpovědí na znepokojení Výboru nad tím, že český právní řád neobsahuje definici diskriminace, jež Výbor vyjádřil ve svých závěrečných doporučeních k předchozí zprávě, bylo vypracování obecného zákona o ochraně před diskriminací, jenž bude na konci roku 2002 předložen vládě.
76. Zástupce konstatoval, že jedním z hlavních problémů při plnění povinností plynoucích z Úmluvy je nízká úroveň obecného povědomí o otázkách rovnosti pohlaví, a uvedl, že vláda si je vědoma, že výchovné a osvětové kampaně by měly být prvními kroky při prosazování politiky rovnosti mužů a žen a uplatňování vyrovnávacích opatření. V dubnu 2001 souhlasila vláda se začleněním případných vyrovnávacích opatření do příslušných návrhů zákonů.
77. Co se týče násilí na ženách, přikládá vláda značnou důležitost vymýcení obchodu se ženami, protože Česká republika je zemí původu, tranzitu a v poslední době i cílovou zemí obětí. Snahy ženských nevládních organizací a osvětová kampaň zahájená v roce 2001 upozornily na problém domácího násilí. V dubnu 2001 byla ustavena meziresortní pracovní skupina ke zřízení interdisciplinárních týmů zajišťujících zdravotní péči, sociální, právní a policejní spolupráci při odhalování a stíhání případů násilí na ženách. Vláda připravuje nový trestní zákon, ve kterém bude problematika domácího násilí přímo řešena.
78. Zástupce poznamenal, že i když je v České republice vysoký podíl zaměstnaných žen, stereotypní pohled na role mužů a žen, jež ve společnosti přetrvává, klade na ženy dvojitě břemeno v pracovním a rodinném životě. Velká důležitost se tedy přikládá prosazování legislativních opatření a změnám veřejného mínění ve prospěch aktivnějšího zapojení mužů do rodinného života. Za tímto účelem chce vláda podporovat různá opatření zaměřená na sladění rodinných a pracovních povinností, která by napomohla prosazovat rovnost žen a mužů v zaměstnání, politice a společnosti.
79. Na závěr zástupce zdůraznil klíčovou úlohu mezinárodní spolupráce při formulování a prosazování státní politiky v oblasti rovnosti mužů a žen a ocenil, že tato spolupráce pomáhá České republice identifikovat a formulovat její politiku v této oblasti.
- (b) *Závěrečné poznámky Výboru*
80. Výbor ocenil, že druhá pravidelné zprávy byla předložena podle směrnic Výboru pro přípravu pravidelných zpráv. Vyjádřil spokojenost s písemnými odpověďmi na otázky vznesené pracovní skupinou před zasedáním a za ústní prezentaci, která poskytla dodatečné informace o stávající situaci při uplatňování Úmluvy v České republice.
81. Výbor se pochvalně vyjádřil o delegaci účastnického státu, vedené náměstkem ministra práce a sociálních věcí a složené z vládních úředníků z různých oblastí.

Pozitivní aspekty

82. Výbor oceňuje úsilí smluvní strany při uplatňování Úmluvy. Vítá přijetí řady legislativních změn, postupů, plánů a hodnotících analýz, včetně změn zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce, občanského soudního řádu a trestního řádu, a aktualizaci Priorit a postupů vlády při prosazování rovnosti mužů a žen s cílem odstranit diskriminaci žen. Vítá snahy posílit gender mainstreaming a snahy o vypracování návrhu obecného zákona o ochraně před diskriminací, včetně zavedení dočasných vyrovnávacích opatření v souladu s článkem 4, odstavec 1 Úmluvy, která by měla podle potřeby být rovněž vzata v úvahu při přípravě všech ostatních právních předpisů.
83. Výbor vítá postupný rozvoj státních mechanismů na podporu žen a rovnosti mužů a žen. Vítá zřízení mechanismů, včetně Rady vlády pro lidská práva a úřadu Veřejného ochránce práv, ke sledování prosazování a ochraně lidských práv, včetně lidských práv žen.
84. Výbor oceňuje spolupráci smluvní strany s nevládními organizacemi zabývajícími se ženskými otázkami a to, že smluvní strana uznává důležitou úlohu těchto organizací.
85. Výbor s uspokojením zaznamenal vysokou úroveň vzdělanosti žen a snížení úmrtnosti rodiček a novorozenců.
86. Výbor ocenil, že smluvní strana ratifikovala Opční protokol k Úmluvě.

Hlavní oblasti budící obavy a doporučení

87. Výbor je znepokojen tím, že ženy jen zřídka využívají zákonů na obranu proti diskriminačnímu jednání, jakož i nedostatkem soudních rozhodnutí přiznávajících ženám za takové činy odškodnění. Výbor je také znepokojen tím, že o samotné Úmluvě a možnostech jejího uplatňování a prosazování existuje jen nízké povědomí, stejně jako o legislativních reformách k odstranění diskriminace žen, a to i mezi soudci, příslušníky donucovacích orgánů a samotnými ženami.
88. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zajistila, aby české zákony obsahovaly přiměřené a přístupné mechanismy k jejich prosazování a opravné prostředky pro případ porušování práv žen. Výbor doporučuje posílení výchovných a vzdělávacích programů, zejména pro soudce, právníky a příslušníky donucovacích orgánů, o Úmluvě a legislativních reformách k odstranění diskriminace žen. Doporučuje připravit osvětovou kampaň zaměřenou na ženy tak, aby si ženy byly vědomy postupů a opravných prostředků, které mají k dispozici, při porušování práv obsažených v Úmluvě. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby ve své příští zprávě uvedla informace o podáních předložených soudům na základě Úmluvy, jakož i o jakémkoliv soudním rozhodnutí vztahujícím se k Úmluvě. Vybízí smluvní stranu, aby v rámci zamýšlených zákonů o diskriminaci zvažila zřízení kvazisoudních mechanismů .**

89. Výbor uznává snahy smluvní strany posilovat státní mechanismy k podpoře žen, ale vyjadřuje obavy, že stávající státní mechanismy nemají dostatečnou pravomoc, postavení či finanční a lidské zdroje k účinnému posilování postavení žen a prosazování genderové rovnosti.
90. **Výbor doporučuje smluvní straně posílit stávající státní mechanismy a ke zvýšení jejich účinnosti jim poskytnout přiměřené pravomoci, postavení a lidské a finanční zdroje na všech úrovních a zvýšit koordinaci stávajících mechanismů na podporu žen a k prosazování genderové rovnosti. Doporučuje rovněž posílit úsilí smluvní strany při uplatňování gender mainstreamingu a v rámci decentralizačních snah vybízí k ustavení regionálních a místních mechanismů k zajištění rovných příležitostí.**
91. Výbor sice uznává, že počet žen v Poslanecké sněmovně stoupl a že v současné vládě jsou dvě ženy, ale je znepokojen nízkým zastoupením žen ve vysokých volených a jmenovaných orgánech, včetně Parlamentu, jakož i mezi vysokými státními úředníky ve výkonných orgánech, soudnictví, ve státní a diplomatické službě a v mezinárodních organizacích.
92. **Výbor vyzývá smluvní stranu k přijetí opatření, včetně úprav volebního zákona, ke zvýšení zastoupení žen ve volených a jmenovaných orgánech, mimo jiné i uplatňováním dočasných vyrovnávacích opatření v souladu s článkem 4, odstavec 1 Úmluvy, k uplatnění práva žen na zapojení se do všech oblastí veřejného života a zejména na nejvyšších úrovních rozhodování. Výbor doporučuje účastnickému státu posílit své úsilí při přípravě či podpoře školicích programů pro stávající a budoucí ženy ve vedoucích pozicích a provádět osvětové kampaně o důležitosti účasti žen v politickém rozhodování. Výbor rovněž doporučuje, aby současně s kroky na místní úrovni probíhaly i na celostátní úrovni kroky k dosažení genderové rovnováhy ve veřejném sektoru.**
93. Výbor oceňuje stávající právní a jiné kroky smluvní strany k potírání násilí na ženách, ale je znepokojen přetrváváním násilí na ženách a dívkách, včetně domácího násilí. Je zejména znepokojen skutečností, že domácí násilí zbavuje ženy osobní bezpečnosti a přístupu k bezpečnému ubytování.
94. **Ve světle svého obecného doporučení č. 19 naléhá Výbor na účastnický stát, aby věnoval nejvyšší prioritu zavedení komplexních a holistických opatření k potírání násilí na ženách v rodině a ve společnosti. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zajistila stíhání a potrestání takového násilí s potřebnou vážností a rychlostí a aby ženské oběti násilí měly k dispozici okamžitě opravné a ochranné prostředky, včetně příkazů o zákazu přiblížení. Výbor žádá smluvní stranu, aby přijal zákon o domácím násilí. Doporučuje přijmout opatření k poskytnutí dostatečného počtu útočišť ženám - obětem násilí a k tomu, aby si státní úředníci, zejména příslušníci donucovacích orgánů, soudci, zdravotníci a sociální pracovníci, byli plně vědomi všech forem násilí na ženách. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby podnikla opatření ke zvýšení osvěty prostřednictvím médií a veřejných vzdělávacích programů, včetně**

kampaně o nulové toleranci, aby se takové násilí stalo společensky a morálně nepřijatelným.

95. Výbor je znepokojen, že stávající postoje vůči incestu, jak jsou mimo jiné vyjádřeny i tresty za tento trestný čin, jakož i tresty za znásilnění, budí ve veřejnosti dojem, že tato porušení lidských práv nejsou vážnými trestnými činy. Výbor je znepokojen, že definice trestného činu znásilnění je založena na použití síly spíše než na nesouhlasu a že znásilnění v manželství není běžně považováno za zvláštní trestný čin.
96. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přezkoumala a zvýšila tresty za trestné činy incestu a znásilnění, aby tak dal najevo, že tyto trestné činy jsou vážným porušením lidských práv žen. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby definovala trestný čin znásilnění jako sexuální styk bez souhlasu a aby explicitně trestala trestný čin znásilnění v manželství.**
97. Výbor oceňuje snahy smluvní strany řešit problém obchodu se ženami a dívkami, ale zůstává znepokojen přetrváváním tohoto problému. Výbor je zneklidněn zprávami, že se Česká republika stala zemí původu, tranzitu a cílovou zemí žen a dívek, jež jsou předmětem obchodu. Se znepokojením zaznamenává, že na toto téma není k dispozici dostatek informací.
98. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby pokračovala ve snahách o vymýcení obchodu se ženami a dívkami a žádá smluvní stranu, aby ve své příští zprávě poskytla souhrnné informace a údaje o tomto problému a o pokroku, jehož bylo v této oblasti dosaženo. Doporučuje vypracovat komplexní strategii boje proti obchodu se ženami a dívkami, a to i na území smluvní strany, jež by zahrnovala trestní stíhání a trestání pachatelů a posílení mezinárodní, regionální a bilaterální spolupráce s dalšími zeměmi původu, tranzitu a cílovými zeměmi. Doporučuje zavést opatření ke zlepšení hospodářské situace žen, aby tak byla odstraněna jejich zranitelnost vůči obchodníkům, výchovné programy pro zranitelné skupiny, včetně nezletilých dívek, jakož i sociální podporu, rehabilitační a reintegrační opatření pro ženy a dívky, jež se staly oběťmi obchodu. Vyzývá vládu, aby zajistila potřebnou podporu pro ženy a dívky, jež se staly oběťmi obchodu, aby mohly svědčit proti obchodníkům. Zdůrazňuje, že odborná příprava příslušníků pohraniční policie a dalších donucovacích orgánů by měla být poskytována v takové kvalitě, aby je vybavila příslušnými dovednostmi k rozpoznávání obětí obchodu a k poskytnutí podpory těmto obětem.**
99. Výbor vítá vysokou zaměstnanost žen a legislativní reformy v oblasti zaměstnanosti, včetně změn zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce, zákona o platech a mzdách, ale vyjadřuje znepokojení nad situací žen na pracovním trhu, a to i nad vyšší mírou nezaměstnanosti žen ve srovnání s muži, a nad značnou vertikální a horizontální segregací a nad rozdíly mezd žen a mužů. Výbor je znepokojen nedostatečnými mechanismy k uplatňování zákonů a tím de facto nedostatečným vymáháním standardů rovných příležitostí, jak jsou zakotveny v zákonech.
100. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby zajistila de facto rovné příležitosti pro ženy a muže na pracovním trhu, mimo jiné i pomocí zavedení dočasných vyrovnávacích**

opatření v souladu s článkem 4, odstavec 1 Úmluvy. Výbor doporučuje usilovat o vymýcení horizontální a vertikální segregace v zaměstnání, mimo jiné i pomocí výchovy, přípravy a dodatečné přípravy a účinných mechanismů k uplatňování zákonů. Rovněž doporučuje zvýšení mezd v sektorech s převahou zaměstnaných žen ve veřejném sektoru, aby se snížily rozdíly ve mzdách mezi těmito sektory a sektory s převahou zaměstnaných mužů. Výbor doporučuje posílení opatření umožňujících sladit rodinné a pracovní povinnosti a prosazování rovného sdílení domácích a rodinných úkolů ženami a muži. Výbor žádá smluvní stranu, aby ve své příští zprávě uvedla informace o prosazování legislativních reforem v oblasti zaměstnanosti a dopad takových reforem, včetně analýzy o činnosti příslušných kontrolních orgánů.

101. Výbor je znepokojen zdravotním stavem žen, zejména co se týče jejich reprodukčního zdraví. Výbor uznává, že počet potratů poklesl od roku 1994 o 60% a že postupně dochází ke zvyšování používání nitroděložní a hormonální antikoncepce, ale znepokojuje ho skutečnost, že současný počet potratů může naznačovat, že se potrat stále užívá jako prostředek kontroly porodnosti. Znepokojuje ho rovněž skutečnost, že dobrovolná sterilizace žen se povoluje pouze ze zdravotních důvodů. Výbor je znepokojen značným užíváním předepsaných sedativ a barbiturátů ženami.
102. **Výbor upozorňuje pozornost na své obecné doporučení č. 24 o ženách a zdraví a doporučuje shromažďování údajů odděleně podle pohlaví, jakož i komplexní výzkum zvláštních zdravotních potřeb žen, včetně jejich reprodukčního zdraví, plné uplatňování celoživotní péče o ženské zdraví, finanční a organizační posílení programů plánování rodin, poskytnutí širokého přístupu k bezpečným a finančně dostupným antikoncepčním prostředkům všem ženám a mužům a zrušení omezení týkajících se dobrovolné sterilizace. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby posílila programy sexuální a rodinné výchovy jak pro dívky, tak pro chlapce. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby podporovala odpovědné sexuální chování a nadále odmítala potrat jako prostředek kontroly porodnosti. Výbor žádá více informací o přetrvávání zneužívání sedativ a barbiturátů ženami a o příslušných protipatřeních, jakož i informace o stavu mentálního zdraví žen.**
103. Výbor je znepokojen přetrváváním tradičních stereotypů ohledně role a povinností žen a mužů v rodině a ve společnosti vůbec.
104. **Výbor vyzývá smluvní stranu, aby vypracovala a uplatňovala komplexní programy v systému školství a vybízela sdělovací prostředky k prosazování kulturních změn s ohledem na role a povinnosti přisuzované ženám a mužům, jak požaduje článek 5 Úmluvy. Doporučuje připravovat postupy a uplatňovat programy k zajištění vymýcení tradičních stereotypů ohledně úlohy muže a ženy v rodině, v zaměstnání, v politice a ve společnosti.**
105. Výbor vyjadřuje znepokojení nad nedostatkem informací o romských ženách ve zprávě.
106. **Výbor žádá smluvní stranu, aby ve své příští zprávě poskytla informace o situaci romských žen ve srovnání s neromskými ženami a romskými muži, zejména co se týče jejich zdraví, vzdělání a postavení v zaměstnání.**

107. Výbor vyjadřuje znepokojení nad nedostatkem informací o starších ženách ve zprávě.
108. Výbor žádá smluvní stranu, aby ve své příští zprávě poskytla informace o situaci starších žen ve srovnání se staršími muži, zejména co se týče jejich zdraví, vzdělání a postavení v zaměstnání, včetně dávek sociálního zabezpečení.
109. Výbor vyzývá smluvní stranu, aby přijala změnu článku 20, odstavec 1 Úmluvy týkající se termínů schůzí Výboru.
110. S ohledem na gender rozměr prohlášení, programů a akčních platform přijatých příslušnými konferencemi, sumity a zvláštními revizními zasedáními OSN (jako zvláštním zasedáním Valného shromáždění k revizi a vyhodnocení uplatňování Akčního programu Mezinárodní konference o populaci a rozvoji (21. zvláštní zasedání), zvláštní, zasedání, o dětech (27. zvláštní zasedání), Světovou konferencí proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a s tím spojené nesnášenlivosti a Druhým světovým shromážděním o stárnutí) žádá Výbor smluvní stranu, aby zahrнула informace o provádění aspektů těchto dokumentů vztahujících se k příslušným článkům Úmluvy do své příští pravidelné zprávy.
111. Výbor žádá smluvní stranu, aby odpověděla na obavy vyjádřené v těchto závěrečných doporučeních ve své příští pravidelné zprávě, jež má být předložena podle článku 18 Úmluvy. Žádá rovněž, aby se zpráva zabývala obecnými doporučeními Výboru a poskytla informace o dopadu zákonů, postupů a programů k uplatňování Úmluvy.
112. Výbor žádá, aby se těmto závěrečným doporučením dostalo v České republice široké publicity, aby si lidé v České republice, a zejména vládní úředníci a politici, uvědomili kroky, jež je třeba podniknout k zajištění rovnosti žen de iure a de facto, jakož i další kroky potřebné v tomto směru. Žádá rovněž smluvní stranu, aby nadále zajišťovala širokou publicitu Úmluvy, jejího Opčního protokolu, obecných doporučení Výboru a Pekinské deklarace a akční platformy, jakož i výsledků 23. zvláštního zasedání Valného shromáždění nazvaného “Ženy 2000: rovnost pohlaví, rozvoj a mír pro 21. století, zejména směrem k ženským organizacím a organizacím zabývajícím se lidskými právy.